

DE KRACHT VAN SPELBEGELEIDING TIJDENS SPONTAAN SPEL VAN KLEUTERS

Verkennen – verbinden – verrijken

Rollen in spelbegeleiding

Welkom!

- Ik speel graag...

Deze sessie

- Kennismaken met
  - Spelmethodiek VVW
  - Rollen in spelbegeleiding
- Zicht krijgen op
  - Stageopdracht rond meespelen
  - Stageverwachtingen en rubrics
- Handvatten voor
  - Eigen praktijk
  - Stagebegeleiding

We vliegen er in...

- Stellingen wooclap
<https://app.wooclap.com/events/DNZZEY/0>

Verbindend kader

Verbindend kader

De kracht van spel

- Al spelend
  - verkennen kinderen hún wereld, dé wereld
  - ontwikkelen ze in alle ontwikkelvelden
  - wordt een zone van naaste ontwikkeling gecreëerd en ontstaan échte leermotieven

Meespelen...? Hoe dan?

Voorbeeld 1: Verdiep en verbreed het spel: een poging

Bram en Sanne, twee Nederlandstalige kleuters, zijn brandweerlieden. Ze hebben zich in hun pakken gehesen en staan wat afwachtend in de kazerne. Dan komt juf Els aangerend. Ze gebaart druk naar de brandweerlieden: 'Kom snel mee ... er is brand in de keuken.' Bram en Sanne aarzelen even en volgen de juf dan. 'Zie je wel, de vlam is in de pan geslagen!', roept ze.

Bram kijkt naar het fornuis, Sanne kijkt naar de juf.

'Ik stond eieren te bakken ... oh, help me toch, wat moet ik doen?' Juf praat gejaagd verder dat zometeen de gordijnen ook vlam zullen vatten, en de stoeltjes. Dat ze wat moeten doen!

Bram en Sanne kijken elkaar afwachtend aan. Dan stapt Els uit haar rol en spoort de kinderen aan om de brandslang te halen. De kinderen kijken wat onzeker. Juf Els pakt zelf de bezem en zegt dat die de slang is. Ze wijst waar Sanne moet staan en zegt dat Bram moet helpen de zware slang vast te houden.

Voorbeeld 2: Verdiep, verbreed en verbind

Het tweede voorbeeld speelt zich af in de papiermakerij in de klas van juf An. Er staat een tafel met twee verschillende bakken met papierpulp en op de muur hangt een stappenplan om zelf papier te maken. An ziet dat Aisha en Selma, twee meertalige kleuters, bezig zijn met papier scheppen. Omdat er even geen andere klanten (klasgenootjes) komen, belt ze zelf aan bij de papiermakers.

Fragment 1:

- 1. Juf An: 'Tring.'
- 2. Selma: 'Open is al.'
- 3. Juf An: 'Oh, u bent open.'
- 4. Aisha: 'Ja.'
- 5. Juf An: 'Hallo, ja. Ik ben een schrijver. Ik ben een schrijver van een boek.'
- 6. Aisha: 'Ja.'
- 7. Juf An: 'En nou wilde ik ... nou wilde ik graag een boek gaan schrijven.'
- 8. Selma: 'Oké.'
- 9. Aisha: 'Ja.'
- 10. Juf An: 'Maar ik heb geen papier meer!'
- 11. Aisha: 'Dan kan je hier bij ons papier maken.'

Voorbeeld 2: Verdiep, verbreed en verbind

Het spel gaat dan verder, met de juf in haar rol van schrijver.

Fragment 2:

12. Juf An: 'Kan ik hier bij jullie papier gaan kopen?'

13. Aisha: 'Ja. Dan kan je hier zien.' [wijst naar plaatjes met de stappen om papier te maken]

14. Juf An: 'Oh, ik kan dat niet hoor.'

15. Aisha: 'Dan gaan wij je helpen.'

16. Juf An: 'Gaan jullie voor mij papier maken?'

17. Selma: [knikt ja]

18. Aisha: 'Nee, jij kan een beetje meehelpen.'

19. Juf An: 'Oooh.'

20. Aisha: 'We gaan het dan samen doen.'

<https://www.taal-in-spel.nl/Kernelementen/Kernelement-5>

Waarom meespelen... en hoe?

- Meespelen gemakkelijk? Nee!
- Moeilijk om spel niet te verstoren
- Verschil in macht – kinderen raken uit hun spel – kansen tot initiatief en zelfsturing verdwijnen
- Dus: je invoegen in het spel van kinderen: volg het kind! Ja-en regel
- Goede spelbegeleiding ondersteunt de kwaliteit van spel!

Hoe speelt deze KL mee?

YouTube ^{BE} Zoeken

Join children at their physical level.

Using materials together

18.600 weergaven

VIND IK LEUK VIND IK NIET LEUK DELEN

Spelmethodiek: de 3 V's (De Haan en Singer)

Verkennen 	Verbinden 	Verrijken
<p>Intenties van de kinderen in het spel begrijpen</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=Kwr39e10TbQ&t=3s</p>	<p>Gedeelde aandacht tot stand brengen, participeren, verbondenheid tot stand brengen</p>	<p>Impulsen in het spel, nieuwe regels mits die aansluiten bij behoeften van de kinderen in het spel</p> <p>https://www.taalin-spel.nl/Kernelementen/Keernelement8</p>
<p>2 posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Van buitenaf en van binnenuit	<p>2 posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Van buitenaf en van binnenuit	<p>2 posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Van buitenaf en van binnenuit

Verkennen

Van buitenaf

/

Van binnenuit

KL reageert vanuit handelingen en interactie en kijkt wat er gebeurt (KL zegt bv. ‘dus ze mogen fruitsap of chocolademelk drinken?’). KL merkt dat kind al info bezit over paarden (sociaal-culturele werkelijkheid), dat de kleuter fantaseert (paarden kunnen praten, paarden drinken chocolademelk).

Verbinden

Van buitenaf

We weten niet of de KL bewust is gaan meespelen met deze kleuter vanuit eerdere ervaringen.

Van binnenuit

KL zoekt ingang om aan te sluiten bij het spel ('Wat zal ik doen?').

Materialen worden op dezelfde wijze gehanteerd als de kleuter (ook een hok bouwen, knop plaatsen,...). De KL gaat volgend meespelen en toont sensitiviteit. KL corrigeert hier niet dat paarden geen chocolademelk of fruitsap drinken en niet praten, maar gaat mee in de belevingswereld van het kind. De competenties van het kind worden erkend.

KL doet actief mee en vanuit gedeelde aandacht (hetzelfde bouwen) zie je de kleuter betrokken zijn op het spel.

Verrijken

Van buitenaf

Het materiaal dat aanwezig is biedt kansen voor spelen met dingen en rollenspel (combinatie van blokken en poppetjes). We weten niet of dit aangebracht werd met een specifieke bedoeling.

Van binnenuit

De KL stelt vragen (= praten met) over wat de kleuter doet en wat zij denkt. Vb. hoe drinken de dieren, wat drinken ze, hoe kan het paard aan de mensen zeggen wat het wil drinken... (= meedenken). Op basis van verkennen en verbinden gaat de KL hier gaan verrijken vb. door voorstellen te doen, spelsuggesties te geven (= nieuwe leerinhouden aanreiken) vb. wie duwt op de knop om het drinken te krijgen: de mensen of de paarden. Ze haalt er een mannetje bij (spelimpuls) (= aanvullende materialen) waar de kleuter niet op ingaat. Ze forceert dit niet. Ze stelt vragen en helpt het verhaal bij het spel op te bouwen.

Juf K. heeft X uitgenodigd in de huishoek. X is nieuw in de klas en verstaat ook nog niet zo goed Nederlands. Juf. K. hoopt dat het samenspelen met hem vooral een manier kan zijn om een relatie met X op te bouwen.

Ze wacht eerst even en observeert X.

Ook hij kijkt wat rond en neemt na een tijdje een pan. Hij zet de pan op het vuur en zet het vuur aan. De juf toont dat ze dat gezien heeft en verwoordt: 'Ah, je gaat het vuur aanzetten, zo wordt het warm he?' Hij knikt vluchtig ...

De juf wacht nog even af ...

Ze toont de courgette en vraagt of hij die ook wil. Hij knikt vluchtig ...

Dan vraagt ze of ze ook eens mag roeren. Hij glimlacht voorzichtig ... en kijkt haar heel even aan met een veelzeggende blik. Hij voelt zich bevestigd.

***

Vier kleuters zitten aan de kleitafel. Ze manipuleren de klei. Juf C. sluit aan en doet een van hen na. Ze verkent wat het is dat hij doet en

① Verkennen: eerst afwachten ... en tijd geven

Dit lijkt misschien evident, maar de praktijk toont dat het dat niet is ... We zijn als leerkracht gewoon om heel snel in te grijpen of bijvoorbeeld een opdrachtje te geven. Net door te wachten heeft X zelf initiatief genomen met zijn pan. Als leerkracht kun je dan ook zien wat nu zijn intenties zijn en hierop verdergaan.

② Verbinden door te spiegelen opent deuren

Het verbindende zit hier in het samen handelen: gewoon hetzelfde doen – ook wel spiegelen genoemd. Hier stelt de leerkracht expliciet de vraag om zelf ook te mogen roeren. Je ziet duidelijk dat dit iets doet met X. Hij voelt zich gesterkt, want als de juf hem wil nadoen ... dan zal hij wel iets heel goed gedaan hebben zeker?

***

③ Kinderen met elkaar verbinden doet (spel)ideeën vermenigvuldigen

De juf spiegelt het handelen van de kleuters één voor één. Door zo elk zijn idee te erkennen, maar ook

verwoordt het. Het blijken groenten te zijn die in stukjes worden gesneden ... Er ontstaat een gesprekje tussen twee andere kleuters over wat zij gaan maken. Een van hen zegt dat ze een tomaat gaat maken. De juf pikt hierop in en zegt dat ze ook wel een tomaat wil maken. 'Een rode tomaat.' 'En ik een paprika ...' Juf C. herhaalt vooral wat de kleuters zeggen ('Oh, en jij een wortel? Oké!') of vraagt om verduidelijking ('Een witte groente? Welke is dat dan?'). De kleuters reageren op elkaar en komen tot nog andere groenten: een prei ... Plots zegt eentje: 'Nee, ik maak een aardbei ...' 'Is dat ook een groente?'

...

Even later vat juf C. samen: dus jullie maken allemaal groenten en fruit. Wat gaan we dan doen met die groenten? 'Bakken!' 'Een taart maken!' ... Opnieuw herhaalt de juf de ideeën, maar ze nodigt hen ook uit om het verder vorm te geven. En waar gaan we dat doen? En waar moeten we dit dan op leggen?

...

Even later zijn de kleuters in de poppenhoek. Ze leggen hun groentjes in het oventje, overleggen hoelang het in de oven moet en hoe ze dan weten wanneer hun taart klaar is.

***

naar elkaar toe te benoemen, verbindt ze de kleuters met elkaar. Dat stimuleert de interactie tussen de kleuters ... ze steken elkaar aan om nog andere ideeën te zoeken.

Ook in wat volgt, blijft de juf verbinden door te praten in de 'we'-vorm: wat gaan 'we' doen? Op zulke momenten is het belangrijk dat je beseft als leerkracht dat je ook impact hebt op de relaties tussen de kleuters. Je kunt bijvoorbeeld de ideeën van een wat schuchtere kleuter meer naar de voorgrond halen of een erg aanwezige kleuter stimuleren om ook naar de anderen te luisteren.

🕒 De kracht van afstand nemen

Door samen te vatten, nodigt ze de kleuters uit om afstand te nemen, te kijken naar wat ze aan het doen zijn. Hierdoor komt er ruimte om verder te plannen: wat is nu de volgende stap?

Hier doet de juf het tijdens het spel: ze legt de activiteit even stil en geeft met haar vragen een nieuwe wending.

Je hoeft ook niet voortdurend mee te spelen om verdere verrijking te doen. Je kunt ook achteraf in de kring terugblikken en de kleuters uitdagen om nog meer ideeën te zoeken. Misschien halen ze er dan het receptenboek bij uit de boekenhoek?

***

A. loopt rond met de babypop heel dicht tegen zich aan. Ze knuffelt hem (ze loopt er al een tijdje mee rond en komt niet verder dan rondlopen ...).

Juf M. spreekt haar aan: 'Oh, wat is er met de baby? Waarom huilt hij, mama?' A. lijkt het niet te weten. 'Weet je het niet'? Een andere kleuter komt erbij en de juf vraagt het aan hem. Ook hier komt geen antwoord. De juf gaat erbij zitten en vraagt: 'Wat zou er kunnen gebeuren?' De spelideeën van de kleuters blijven uit ...

Dan neemt de juf de pop en zegt: 'Ik ruik iets ...' Ze trekt een vies gezicht. 'Ruik jij het ook?' A. ruikt aan de pop en zegt een beetje lachend: 'die stinkt'. 'Wat heeft die gedaan?' A. antwoordt niet, maar weet duidelijk waar de juf op aanstuurt. De juf verwoordt dat ze een nieuwe pampers moet. A. legt de baby neer op het kussen om hem te verversen ...

Al snel vraagt de juf of A. de pyjama uitdoet, want de baby moet in bad.

⑤ Verrijken via vragen? Ja, maar niet te veel

Open vragen zijn een uitnodiging om te reageren, om na te denken, om iets te doen ... Belangrijk is echter dat jouw vragen niet het hele spel domineren. Soms zijn vragen eigenlijk verborgen instructies of 'wist-je-dat'-vragen. Hierdoor dreigt de communicatie te stoppen na het antwoord. De kleuter wacht op jouw volgende vraag en jij blijft in de regierol ...

Deze leerkracht gebruikt ook een andere manier om reactie uit te lokken: ze geeft (vanuit haar rol) een prikkelende opmerking. Hiermee krijgt ze een spontane reactie ...

⑥ Bewust niet reageren is ook verrijken

Wat opvalt in dit fragment, en ook herkenbaar is in vele situaties, is het tempo dat erg hoog ligt. Een stilte laten vallen, kan ook een uitnodiging zijn om iets te doen. Hierdoor vermijd je dat de regie bij jou blijft liggen. Misschien was het kind dan zelf begonnen met de pyjama uit te doen?

De kracht van spelbegeleiding

- Inzetten op kwaliteitsvolle interacties
  - Relatiebevorderende interactie
  - Taalbevorderende interactie
  - Denkbevorderende interactie
  - Muzische interactie

- Via
  - Verkennen: aansluiten bij het kind, betekenis achterhalen
  - Verbinden: een band opbouwen
  - Verrijken: taal en denken + breder

Op een dag in de poppenhoek

- <https://sites.google.com/site/enwvideoproject/kleuterschool/videofragment-12/video?authuser=0>

Rollen in spelbegeleiding

- Toeschouwer
- Toneelmeester
- Speelmaatje
- Spelregisseur

(Singer, E. en De Haan, D.)

<https://expertis.nl/wp-content/uploads/Kwaliteitskaart-voor-spel.pdf>

Wat doet de professional?

Kenmerken van begeleidingsrollen die professionals kunnen spelen in 'doen alsof'

	Toeschouwer	Toneelmee-ster Souffleur	Speelmaatje	Spelleider	Instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties. Draagt inhoud aan.	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voortouw	Instrueert
Houding	Kijkend, waarnemend	Adviserend, organiserend	Gelijkwaardige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf/meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Balans kinderen en professionals	Professional	Professional
Taalgebruik	Aanmoedigend, beschrijvend: Je bent aan het eten maken	Structureren, dirigerend: ga papa maar beter maken. Mededelend: Daar hangt ook nog een soeplepel.	Handelingsbegeleidend: Even mijn baby in mijn buik luisteren. Vragend: Mag ik ook nog een beetje?	Handelingsbegeleidend: Even aan het schroefje draaien Vragend: Wil je een kopje thee? Regisserend van binnenuit: We gaan eten Mededelend: Ik lust wel soep	Vragend: Wat is dat? Mededelend, uitleg: dat is een komkommer Directief: geef hem eens terug
Aanspreekvorm	Jij/Jullie	Jij/Jullie	Wij/ik	Wij/ik	Onpersoonlijk Jij/Jullie

Welk type ben jij?

- Doe de test!

http://cteno.be/www_cteno/var/test_leerk_rachtstijl_kleuters/index.php?intro=1

Stageopdracht rond meespelen

- <http://okosmartindepraktijk22-23.weebly.com/stage-1-en-stage-1-vdab.html>

Stageverwachtingen en rubrics

- <http://okosmartindepraktijk22-23.weebly.com/stage-1-en-stage-1-vdab.html>

Eigen praktijk onder de loep

- Mijn krachtige ervaringen met meespelen
- Onze schoolvisie op spel

- Zo spelen mijn studenten mee
- Dit is hoe ik hen begeleid

Dit neem ik mee!

Bronnen

- Boland, A. et al. (2022). *De kracht van spel*. Amsterdam: SWP.
- Singer, E. & Haan, D. de (2013). *Speels, liefdevol en vakkundig*. Amsterdam: SWP.
- van der Zalm, E. et al. (2018). Aansluiten bij doen-alsof spel. *De wereld van het jonge kind*, 45 (7).
- Aerden, I. (2018). De kunst van spelbegeleiding. Hoe combineer je ruimte geven en richting geven? *Kleuters & Ik*, 35 (2).
- <https://expertis.nl/wp-content/uploads/Kwaliteitskaart-voor-spel.pdf> geraadpleegd op 21/03/23
- <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/leren-en-ontwikkelen-door-begeleid-spel> geraadpleegd op 21/03/23
- <https://www.taal-in-spel.nl/Kernelementen> geraadpleegd op 21/03/23